

בבחינת העבודה של תקון עצמו, ובחינת כולן נסקרין בסקירה אחת, מצד הכלל, להשיג על האדם אם עבד עבודה לצורך גבוה.

זהו ג"כ ענין הפרשה, אתם נצבים היום כולכם, היא בחינת ההשגחה מצד הכלל. ואח"כ מנה הכתוב, עשר דרגין של ישראל, זה בבחינת ההשגחה כבני מרון.

דוגמת שתי בחינות עבודה אלו, הן בחינות עבודה של ימות החול ועבודת שבת. עבודת ימות החול לתקן את האדם, שאז זמן העסק בעסקי עוה"ז, וצריך האדם לשעבד יצור ולתקן נפשו שלא יפול בהבלי העולם (חז"ל מתייר סגולה אנשי המעלה שכל ימיהם עבדוהו לצורך גבוה, והם בבחינת שבתות ימי החול) (וזהו ח"ג כ"ט ע"ג, קע"ט ע"א) ובשבת זוכה האדם לצורך גבוה. ולפי ערך העבודה בימי החול שתקן עצמו, יזכה לעומת זה בשבת לעבודה לשמה, לצורך גבוה. ולכן בשבת ישנו שתי בחינות חל"ל, כמ"ש איש על מחנחו ואיש על דגלו, שכל אחד זוכה למעלה לפי ערכו, זה בבחינת העבודה לתקון עצמו, ושבת עצמה היא רזא דאחד, מצד הכלל, בעבודה לצורך גבוה.

ובר"ה מתגלות ביותר שתי בחינות ההשגחה, כבני מרון וסקירה אחת, ולכן בגמר השנה, קודם ר"ה, צריך האדם להתיישב בדעתו ולבחון כמה עסק כל השנה בעבודה לתקון עצמו ובעבודה לצורך גבוה, וביותר בשבת האחרון, שכולל כל שבתות השנה וכל עבודת השבתות.

בשבת פ' נצבים, שיש בו רמז לשתי בחינות ההשגחה והעבודה, צריך האדם להתבונן ולקבל עליו לעשות בשתי בחינות העבודה, ובהו יזכה בר"ה בדין. ואז הוא גמר בחינת אתם נצבים, כמ"ש בספרי"ק, כי אתם נצבים קאי על ר"ה.

יסודה של שבת הארץ - בחינת הכלל. (ראה: העיון בספר ויקרא בשנת השמיטה) נמצא לפי חנ"ל שהעבודה המיוחדת לשביעית היא העבודה לגבוה, בחינת הסקירה האחת שאינה נזקקת להתפרטות, אותה מדרגה של "שבתות בימי החול" שהיא נחלת היחידים, הופכת בשמיטה לדרשה מהכלל. הפן הכללי הזה מסביר אף את שיאה של השמיטה הנזכר בפרשיותינו: מצות הקהל. כך אף כרך הרמב"ן את ראש פ' נצבים על פתיחתה הכוללת: "כולכם" עם הקהל. ר"ה צריך עוד הסף והנשים... להביאם בברית" כדי "לזכותם טעם שאמרו בהקהל". (על בחינת השבת ביחס להקהל, ראה שש"ה פ"ה.)

תהליך ההתעוררות מתשבותות הפרט וההתכללות במעלת הצבור מתקרב לשיאו עם סיומה של שנת השבע. שבתה האחרונה של השביעית מוצאת את כל עם הקהל ניצב כאחד, ברזא דאחד, "כולכם", מוכנים להקהל ולעמוד בברית הידושה של דת האמת.

פרשת ניצבים-ויק"ל הלכל והפרט בשבת ובשביעית

כהקדמה לברית שעליה מדברת התורה בפרשתנו, באה רשימה מפורטת של המשתתפים: ראשיכם, שבטיכם וכו'. (ראה בוורר שמנה עשר מדרגות, והחסר ב"מי השילוח" וב"פר-צחק" ס' ב', י"ג.) אלא שלפני הפרוט באה ההכללה: כולכם, וברמב"ן: "ועל דעתי יכלול ופרוט", וב"העמק דבר" הדגיש את המשמעות ההגותית: "אע"ג שכל אחד נדון בפרט, מ"מ כל אחד גורם להכריע לחלל אם לשבט אם לחסד". ואכן, רבים מן הפרשנים עסקו בבחינות הכלליות והפרטיות המקופלות בדברי התורה; ויש שבאו בדבריהם מעניני דיומא, הדי הימים הגוראים.

מכת"י של האדמ"ר השלישי לבית סוחוצ'וב ניצל הקטע הבא (ינאות הדשא" ח"ב עמ' שנג).

הנה מתחילה כללן הכתוב כאחד כולכם, ואח"כ מנה עשר דרגין ד'ישראל: ראשיכם וכו'. גראה באור הענין, דהנה עבודת האדם יש בה שתי בחינות, וכנגד זה יש ג"כ שתי בחינות בענין ההשגחה וחדן, כמו שאמרו ד"ל: בר"ה כל באי העולם עוברין לפני בני מרון, ואמרו שם: וכולן נסקרין בסקירה אחת. חיילות של בית דוד, היא השגחה מצד הפרט, לבחון את כל אחד ואחד, וגם השגחה מצד הכלל, שכוללם יחד בסקירה אחת.

ולעומת זאת יש גם שתי בחינות בעבודה, מצד הפרט ומצד הכלל, וכמו שאז"ל (פסחים ס"ח ע"ג) מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשיה קאי עביד, ועבודה זו דמעיקרא דעביד אדעתא דנפשיה היא כדי לתקן עצמו. וכל אחד עוסק בעבודה כפי בחינתו, מה שצריך לתקן עצמו, ובעבודה זו כל אחד שונה מרעהו. אך תכלית העבודה היא לשמה והיא רק לצורך גבוה, כנודע, שזוכה האדם לזה אחר שכבר עסק בתקון עצמו, בזה כל ישראל שוים כאחד, ולפעמים שקולה מצוה שעשה נחות דרגא בישראל יותר ממצות אנשי מעלה. ולעולם צריך האדם לעסוק בעבודה בשתי הבחינות האלו. וכן לעומת בחינת הפרט ובחינת הכלל, כי העבודה בתקון עצמו הוא מצד הפרט, והעבודה לשמה היא מצד הכלל, ולעומתם שתי בחינות ההשגחה, עוברין לפני בני מרון, מצד הפרט, לבחון כמה האדם שלם